

Els noms del mal

Una recopilació aproximativa dels mots populars dels mals i les malalties humans.

Pep Martínez

Professor de Llengua i Literatura
IES Antoni Llidó

abaltir(-se): Condormir(-se), endormiscar(-se), ensopir(-se).

abofegar(-se): Aturar l'alé, produir ofec.

aborronar-se: Fer-se a borrons la pell, pel fred, per un ensurt o una emoció forta; esgarriar-se.

abrasir-se: Patir una calor extrema. **estar abrasit-ida:** Molt assedegat-ada.

abscés: Dipòsit o acumulació de pus o matèria dins una cavitat anormal, formada en els teixits del cos. Tumor.

acaballes, estar a les: Estar a les portes de la mort.

accessió: Conjunt de símptomes morbosos que apareixen i desapareixen amb intervals fixos, especialment en les febres i les neurosis.

acetona (o cetona): Compost resultat de l'oxidació metabòlica dels greixos i d'alguns aminoàcids. Malaltia produïda per l'acumulació de cetones en el cos; sol anar acompanyada d'halitosi.

acorar: Matar o morir amb un colp. Morir de manera fulminant, p. e., *Acorat d'un atac*. **estar acorat-ada:** Tenir el mal molt endins, molt avançat; estar molt malalt-a.

adaltit-ida: Consumit-ida, molt amagrit-ida, que just té la pell i els ossos. Extenuat-ada, molt debilitat-ada; p. e., *Adaltit de fam*. **adormir-se:** Insensibilitzar-se (cames, braços, mans) per manca temporal de reg sanguini.

afambrat-ada: Desmaiat-ada de fam.

afollar: Avortar.

aigua a la sang: Leucèmia.

alé (o alè): Expiració. Efluvi, exhalació subtil. **acabar l'alé:** Perdre la facultat d'alènar. **acabar els alens:** morir-se.

aleanat-ada: Alienat-ada, foll-a.

alesat-ada: Molt cansat-ada.

alferecia: Epilèpsia

aliacrà (o aliacrà): Icterícia.

alitrencat-ada: Malaltis-issa, mancat-ada de forces.

alt, tenir en: Tenir una part del cos o una ferida molt inflammat-ada o descarnat-ada; en el punt màxim del mal.

aplegar(-se): Encomanar(-se) una malaltia.

apostema: Abscés; tumor.

arrap: Ferida superficial feta amb les ungles o amb un objecte agut.

arrapada: Acte i efecte d'arrapar.

arropit-ida: Abatut-uda per manca de salut.

assecar-se: Perdre el líquid que contenia, p. e. una ferida.

associat-ada: Flegmàtic-a.

atac (de nervis, de cor...): Malaltia o accident sobtós.

atamborinat-ada: Marejat-ada.

atarantar-se: Marejar-se. Espantar-se.

atrontollar-se: Marejar-se.

atracar-se: Fartar, atipar-se.

bac: Colp fort. *Caure un bac. Pegar un bac.*

bacada: Bac gran.

badall: Acció i efecte de badallar. Fisura.

badallar: Obrir la boca per un moviment espasmòdic d'inspiració seguit d'expiració prolongada, produït per son, fam, cansament... **Morir-se, fer el darrer badall;** expirar. **Passar fam.**

badar(-se): Fer(-se) una fisura.

bafarada (o brafada): Alenada pudent.

baldat-ada: Molt fatigat-ada.

bambolla (o bombolla): Elevació de l'epidermis, davall la qual es congria una humor.

baquetejar: Ferir reiteradament amb adversitats i aflicció moral.

barro: Granet a la cara.

batistot: Desmai. Disgust gran.

bérbol: Vèrbol.

berruga (o borruca): Excrescència rodona que es forma a la pell.

bifio-a: adj. i n. Que té el llavi inferior més eixit que el superior. Que té les dents de dalt que no ajusten bé amb les de baix. Que pronuncia les *s* com interdentals, com *z* castellana, per defecte de conformació del llavi o de les dents superiors.

bilis: f. Humor viscos, groguenc o verdós, de sabor molt amargant, que procedeix del fetge. Ràbia, ira violenta.

blau-ava: Desmaiat-ada de fam.

blau: Taca blavosa produïda per l'extravasació de la sang en el teixit areolar, de resultes d'una contusió. Impressió violenta o fonda.

blavura (o blaüra): Taca blavosa a la pell, blau.

bleixar: Pantaixar.

boçar: Especialment, els xiquets, perbocar, vomitar.

bocí: Mos. **parar-se el bocí:** Ennuegar-se menjant.

bombolla: Bambolla.

bony: Protuberància. Inflor al cap de resultes d'un colp.

borbollons, a: loc. adv. En abundància, sagnar.

borni-òrnia: Mancat-ada d'un ull.

borradura: Gorradura.

borró: Granissor produïda en la pell per l'acció del fred, d'una malaltia, etc. **Bony** produït en el cap per un colp violent.

botiges, fer: Parlar balbuç o farfallós; tartamudejar.

botijós-osa: Farfallós-osa, tartamut-uda.

bromera: Saliva escumosa.

botó: Disgust gros. Ploradissa.

braç, obrir-se el: Produir-se una distensió muscular o nerviosa en el bragó, per un esforç excessiu.

brosseta: A l'ull, busqueta que el fereix.

cabrassa (o quebrassa): Clivell produït a la pell per un agent patològic, esp. el fred.

cagueroles: Diarrea. **anar de cagueroles:**

Patir de diarrea.

caguetes: Diarrea.

calentura: cast. Febra.

cama del mal, la: Punt flac.

cames de coquiller: Cames eixarrancades.

cames piules: Cames defectuoses.

cames trencades: Cruiximent als músculs de les cames.

càncer: m. Apostema, absccés.

canell (o la monyiqueta), obrir-se el: Produir-se una distensió muscular o nerviosa en el canell.

cap espés (o cap carregat): El cap dolorit.

capat: Castrat.

capolat-ada: Cruixit-ida, molt fatigat-ada.

carpit-ida: Consumit-ida.

carranc (o cranc): Càncer.

carregat-ada de pit: Constipat-ada dels pulmons o dels bronquis.

cascat-ada: Dèbil, xacrós-osa.

catarro: Afecció inflamatòria de les membranes mucoses, que produeix excés de secreció de mocs. Tos ferina.

catòlic-a, no estar: No estar bo-na de salut.

catuflla (o caturlla): Constipat.

caure: Anar a parar en una situació dolenta, p. e. *Caure malalt-a*.

cec-ga: Mancat-ada de vista.

cego-a: Cec-ga.

centiri: Disenteria.

cessió: Accessió.

clavill: Badall, fisura, p.e., en un os.

cloc-i-piu: Malaltis-issa, delicat-ada.

clot: Depressió exterior de la carn; pot ser de naixença, o bé recialla d'una ferida o malaltia guarida.

cluixit-ida (o cloixit-ida): Cruixit-ida; molt fatigat-ada, baldat-ada.

coentor: f. Picor.

coix-a: Que camina malament.

colagog (o colèdoc): Conducte que aboca la bilis als budells.

còlic miserere (o còlic tancat): Obstrucció intestinal.

còlic: Dolor agut a l'abdomen. Diarrea.

còlica passió: Dolor de budells.

còlica: Mal de renyons. Evacuació excrementària molt clara.

colltórçer (o colltorçar): Tórçer el coll. Defallir, perdre els esperits.

colltorçut-uda: Defallit-ida. Amb el coll torçut.

constipat. n. Refredat. **constipat-ada: adj.** Refredat-ada. **constipat fort:** Pulmonia.

constipat mal curat.

coragror (o coragre): Coïssor i gust agre que puja del ventrell a la boca; piroisi.

corcat-ada: Aplicat a les dents i als queixals, que té càries.

corrença: Diarrea.

cosconelles: Pessigolles, picorettes.

cos, fer de: Defecar, cagar.

coseta: Eufemisme de possible malaltia

greu.
costra: Crosta.
coure: Produir una sensació dolorosa i semblant a la del foc.
creixents: *m. pl.* Debilitat o estat malaltós que acompanya el creixement.
crètic-a: *adj.* Menstrual.
crosta: Capa seca que es forma damunt una ferida que està en camí de guarir-se.
cruixit-ida: Molt cansat-ada, extenuat-ada.
Cucaratxa, la: Epidèmia de grip de 1918-19.
cucs (intestinals): Els de la classe dels helmints que es crien dins els budells. **tenir cucs:** Patir les molèsties patològiques produïdes pels cucs intestinals. **fer cucs:** Expel·lir els cucs amb l'excrement.
cuc solitari: Tènia.
cucat-ada: Rosegat-ada de cucs.
culebró: Herpes.
curro-a: Persona a qui manca una mà o un braç.
curt-a (de mollera, de gambals...): De poc enteniment.
desconjuntament: *m.* Luxació.
defallir: Perdre les forces físiques o morals, i especialment la força vital.
dengue, el: La pesta.
desfici: Agitació produïda per un mal físic o moral.
desllomar(-se): Esllomar(-se).
desmenjat-ada: Inapetent.
desnarit-ida (o desnerit-ida): Menut-uda i prim-a per mal creixement.
desnassat-ada: Sense nas.
despacienciat-ada: Mancat-ada de paciència; desesperat-ada.
destemplat-ada: Destrempat-ada.
destrempat-ada: Indispost-a del cos, i principalment del ventre.
diàrrera: Corrupció vulgar de *diarrea*.
durelló: Durícia de la pell, esp. al peu.
eixamorar-se (eixumorar-se): Assecar-se.
eixancarrar(-se): Eixancar(-se) molt.
eixancar(-se): Obrir molt les cames.
eixancat-ada: Obert-a i dolorit-ida de les anques per lesió o cansament. Que té les cames molt separades.
eixorc-a: Estèril.
embeltir(-se): Abaltir(-se).
emmalaltir: Fer-se malalt-a.
empalmar-la: Morir-se.
empastre: *vulg.* Emplast.
empatx (o empatxament): Indigestió.
empatxar-se: Patir indigestió.
empelt: Porció de teixit viu inserit en una part del cos lesionada. Vacunació.
empeltar: Inserir una porció de teixit viu en una part lesionada per establir-hi una unió íntima. Vacunar; p. e., *Empeltar la pigota*.
empestar (-se): Infectar(-se) de pesta.
empestat-ada: Infectat-ada de pesta.
encanar-se: Perdre l'alè per excés de rialles o de plors, esp. els xiquets.
encegar(-se): Fer perdre momentàniament la potència visiva.
encomanar: Contagiari, transmetre una malura.
enconar-se: Endanyar-se, una ferida.
endanyar(-se): Danyar, fer mal. Irritar, produir inflamació. Infectar(-se), p. e. una ferida.
enfit: Indigestió; empatx produït per excés de menjar o per aliments mal païts. **trencar l'enfit:** En la medicina popular màgica,

curar l'empatx o enfit.
enfitar(-se): Atipar(-se) excessivament.
Molestar, esp. amb la insistència d'una mateixa cosa.
enforfoguit-ida: Ofegat-ada.
engarsar-se: Adormir-se, insensibilitzar-se un membre del cos.
engarsir-se (o enganxir-se): Adormir-se, insensibilitzar-se un membre del cos.
engreixar: Fer-se gros-ossa.
enlluernar-se: Perdre momentàniament la vista per excés de llum.
ennuec (o ennuegament): Acte i efecte d'ennuegar-se.
ennuegar-se: Sentir-se obstruïda la respiració per haver fet mala via el menjar, la saliva, etc.
enravenat-ada: Ert-a, mancat-ada de flexibilitat. Rígid-a per efecte del fred, de la mort, d'una acció química.
ensurt: Paràlisi. Impressió sobtosa.
entabuixat-ada: Mig marejat-ada.
entullat-ada: Tolit-ida.
entumir(-se): Inflar(-se) i dificultar de moure's, per defecte de circulació.
enxancar-se: Eixancarrar-se.
ert-a (de fred): Gelat-ada de fred.
esbeltir-se (o embeltir-se): Endormiscar-se.
escaldada: Efecte en la pell del contacte o l'acció de l'aigua bullenta. Irritació cutània causada pel fregament i la suor als plecs del cos.
escaldar-se: Patir d'escaldada.
escanyat-ada (o escarranyat-ada, o engorgat-ada): Afònic-a.
escardalenc-a: Molt prim-a.
escarlata (o febra escarlata): Malaltia contagiosa caracteritzada per una inflamació de la gargamella i una erupció cutània de color escarlata.
escarransit-ida: Molt prim-a i desnodrit-ida.
esclafat-ada: Reventat-ada.
escrófula: Tumor fred produït per inflor dels ganglis limfàtics superficials.
esgarriar(-se): Esmussar(-se), aborronar(-se).
esgarrinxar (o esgarranxar): Ferir superficialment la pell o altra cosa fent-hi un tall prim i de poca profunditat.
esgarro: Esquinç. Trencament muscular.
esguinç: Esquinç.
esllomar(-se): Malmetre els lloms; fer mal als renyons.
esmussar(-se): Causar una impressió aspra i desagradable a les dents pel contacte d'una cosa àcida, per un soroll estrident.
espatlar (o espatllar): Malmetre, fer malbé; posar en mal estat.
espatlar-se (o espatllar-se): Fer-se mal en una caiguda.
espatlat-ada (o espatllat-ada): Malalt-a de desviació de les espatles o de l'espina.
esquallar-se: Pertorbar-se per una troballa o notícia dolentes.
esquinç: Esgarro, estripadura, esp. muscular.
esquinçar: Rompre, esgarrar.
estabornir: Fer perdre els sentits per la violència d'un colp o d'una altra activitat excessiva.
estecat-ada: Que té el mal molt avançat.
estevat-ada: Enxancat-ada, amb les cames tortes.

estordir-se: Esquallar-se.
ètic-a: *adj.* Propi de malaltia llarga i consumptiva, esp. de tisis.
etiqueta: Tisi.
farfallós-osa: Tartamut-uda, botijós-osa.
fava: Inflor poc prominent que es produeix en l'epidermis per la picada d'un insecte o per una altra causa d'inflamació.
febra (o febre): Elevació anormal de la temperatura del cos, acompanyada d'acceleració del pols. Nom de diverses malalties que tenen com a símptoma principal l'elevació de la temperatura del cos.
febra de la llet: Estat febrós després d'haver parit.
febra escarlata: Escarlata.
febra groga: Malaltia infecciosa que provoca febra i decoloració de la cara.
febrada: Accés de febra.
febres maltes (o de Malta): Malaltia del *micrococcus melitensis*, que es manifesta amb accessos diaris de febra.
febres podrides (o de sang podrida): Febres infeccioses diàries i de durada llarga.
febres terçanes: Febra intermitent, amb accessions cada dos o tres dies.
febres quartanes: Febra intermitent, amb accessions cada quatre dies.
febrejar: Tenir febra.
fel sobreixit (o sobreixida): Icterícia.
fel: *m. f.* Humor viscos, de color verdós o groguenc, i de gust molt amarg, que procedeix del fetge.
fer el/la fel: Morir.
fer la pell: Morir.
ferida: Lesió.
feridura: Apoplegia. Ferida.
fetge blanc: Turma.
fic: Granet o excrescència a la pell, esp. a les mans o a la cara.
finar: Morir.
flato (o flat): Acumulació molesta de gasos en el tub digestiu.
floretes del cementeri: Taquetes a la pell, esp. a les mans, que apareixen amb la vellesa.
floronc (o floronco): Tumor inflamatori que es forma en l'espessor de la pell i s'acaba en supuració.
fluix-a: Dèbil; mancat-ada de força, de vigor.
fluixedat: Estat de debilitat física.
fluxió: Afluència excessiva de sang o d'altres humors en un òrgan.
foc: Erupció rogenca produïda a la pell per infecció de la sang.
foc sagrat (o foc salvatge, o foc de sant Antoni, o foc de sant Marçal, o foc volant, o foc volatge): Malaltia cutània, caracteritzada per granulació roja.
foguerada: Erupció de grans o taques roges a la pell. Afluència sobtosa de sang a la cara.
freixura: Pulmons. Flegma, ganderia.
galteres: Paps.
gangrena: Desorganització i privació de vida d'una part del cos.
garrell-a: Tort de cames, de manera que el garró d'una cama es frega amb el de l'altra.
gepa (o gep): Protuberància a l'esquena o al pit, produïda per una desviació de la columna vertebral o de l'estèrnum.
geperut-uda: Persona que té gepa.
girada (o giró) de peu: Acte de tòrcer-se un peu.
glàndula: Òrgan. **glàndules:** *pl.* Inflamació de les glàndules salivals.

gola, vindre a la: Retornar el menjar.
 golls (o gonys): Ganglis al coll. Llevar o curar els golls: En la medicina màgica, remei per a fer-los desaparèixer.
 gomitari: Vomitar.
 gorradura (gronedura): Granellada a la pell, principalment dels infants, en temps de molta calor.
 gota: Malaltia caracteritzada per una inflamació molt dolorosa de les parts fibroses i lligamentoses de les articulacions, en les quals es formen dipòsits d'urat de sodi. Apoplexia, feridura.
 gota ciàtica: Inflamació del nervi ciàtic.
 gota coral: Epilèpsia.
 gota rosa: Afecció de la sang que es manifesta en rojor de la cara.
 gota serena: Amaurosi, privació de sensibilitat a la retina.
 gota mortal: Agonia, suor de moribund.
 gra: Tumor menut que naix en alguna part del cos i congria pus.
 granellada (o granullada): Erupció cutània en forma de granets menuts i nombrosos.
 guillat-ada: Pertorbat-ada de les facultats mentals.
 grip: *m. if.* Catarro pulmonar epidèmic.
 guerxo-a: Tort-a d'un ull, estràbic-a. Bornibòrnia; mancat-ada d'un ull. Garrell, tort de cames.
 histerisme: Mal de vagina.
 impotència: Incapacitat de l'home per a assolir l'erecció. Esterilitat. Infecunditat.
 inapetència: Manca d'apetit.
 inegrotable: Que no pot emmalaltir.
 inflar(-se). Unflar(-se).
 inflera: Ventre inflat.
 inflor: *f.* Unflor.
 influença: Grip.
 jacinada: Bac, colp gran.
 joçada: Bac.
 lebrozia: Lepra.
 lladella: Insecte de la família dels pedicúlics, espècie *Phthirus pubis*, que viu paràsit en les parts peloses del cos humà (fora del cap).
 lleu: *m.* Melsa. traure (o tirar) el lleu: Cansar-se molt.
 mal: *m.* Malaltia. Dolor. tenir/fer mal a/en.
 malalt-a: Que pateix alguna malaltia.
 malaltia: Pertorbació de l'estat de salut; alteració que interromp o pertorba les funcions vitals.
 malaltia llarga (o mala malaltia): Tisi.
 malaltia sorda: Malaltia gàstrica.
 mal blanc: Diftèria.
 mal d'alforo: Erupcions.
 mal d'amor (o mal d'enamorament): Consumpció lenta per enamorament.
 mal d'orella: Otitis.
 mal d'ull (o pres-a d'ull, o mal de lluna): En la medicina màgica, mal pres per enveja o animadversió d'altri.
 mal d'ulls: Inflamació de la mucosa de l'ull.
 mal de barres: Mal de dent o de queixal.
 mal de braços: Mal produït per haver fet feina física, per contrast amb mal de cap, que s'associa amb el treball intel·lectual.
 mal de cap: Neuràlgia del cap. Preocupació, neguit.
 mal de caure: Malaltia epilèptica.
 mal de cella: Migranya.
 mal de coll: Angina.
 mal de cor: Dolor a l'epigàstri. Defalliment

produït per fam o debilitat.
 mal de costat: Pleuresia. Pulmonia.
 mal de dent: Corcament de dent.
 mal de grogor: Fel sobreixit.
 mal de mamella: Irritació dels pits d'una dona per excés de llet acumulada.
 mal de mare: Menstruació, regla.
 mal de mascle: Mal de ventre que s'estén fins als òrgans genitals masculins.
 mal de melsa: Inflamació de la melsa.
 mal de morir: Malaltia greu, sense cura.
 mal de morros: Inflamació dels llavis.
 mal de naixença: Malaltia o malformació amb què hom naix.
 mal de panxa: Mal de ventre. Eufemisme de menstruació.
 mal de pedra: Litiasi biliar o renal.
 mal de queixal: Mal als queixals i/o a les genives.
 mal de renyons: Nefritis.
 mal de sant Joan: Apoplexia.
 mal de sant Llätzer: Lepra.
 mal de sement: Sífilis.
 mal de sogra: Doloret especial a l'os del colze o os de la música.
 mal de ventre: Mal intestinal; mal de panxa.
 mal deixat: Recialles o ròssec d'una malaltia.
 mal d'illada: Nuament de budells o còlic miserere.
 mal donat: En la medicina màgica, malaltia causada per malefici.
 mal encomanadís (o aplegadís): Malaltia contagiosa.
 mal ètic: *m.* Malaltia llarga. Tisi.
 mal físic: *m.* Malaltia que poden curar els físics (els metges).
 mal gàl·lic (o mal francès, o mal napolità, o mal de dones). Sífilis.
 mal lleig (o mal dolent, o mal menjador, o mal mal, o mal roïn): Eufemisme de càncer.
 mal terç: Febres terçanes.
 mal tísic: Tisi.
 malagana: Desmai. Pesar.
 malaltejar: Estar o ésser malaltís.
 malaltís-issa (o malaltós-osa, o malatús-ussa): Delicat-ada de salut. Propens-a a estar malalt-a.
 maler (o malero): Ferida endanyada d'aspecte fastigós.
 malestar: Estat del qui se sent malament.
 malfet-a: Destemplet-ada.
 malforjat-ada: Malfet-a. Deforme.
 malgarbat-ada (o malgirbat-ada): Malforjat-ada.
 malgrà: Gra maligne.
 mareig: Malestar amb rodaments de cap i ganes de vomitar. Malestar produït per molt de soroll, crits o moviment confús.
 marejar(-se): Causar (o sofrir) mareig.
 mec-a: Tartamut-uda, botijós-osa.
 merxo: Trenc, trinxet.
 migranya: Cefalàlgia paroxística intensa, localitzada principalment a la part anterior i superior del crani; mal de cella.
 millora: Milloria. Alleujament d'un mal o una malaltia.
 moc: Humor espés segregat per les glàndules mucoses.
 mocs: Trastorn gàstric resultant d'haver engolit mocs, esp. els xiquets.
 molles: De la gola, amigdalitis; del nas, vegetacions.

monyiqueta oberta: Canell obert.
 moquita (o moquilla): Moc clar.
 morena: Hemorroide.
 mortaldat: Multitud de morts. Acció i efecte de morir molta gent o animals (per guerra, epidèmia, etc.).
 mos: *m.* Acció i efecte de mossegar.
 mossegada: Mos.
 monyó (o munyó): Part que resta d'un membre amputat.
 mussol: Gra que ix a la vora d'una parpella.
 nafra: Ferida. Ferida o tall causats per un arbre.
 navarro: Constipat.
 nerviós: *n.* Alteració nerviosa.
 obrir: Obrir un malalt per operar-lo.
 ois (o oix): *m. pl.* Nausees.
 orella, dur-a d': Sordejar.
 oremus, perdre l': *loc. verb.* Desorientar-se, perdre la memòria o l'esment d'allò que s'ha de dir o fer.
 padrastr: Porció de pell alçada prop d'una unglà.
 palleta: Busca a l'ull.
 pallola: Xarampió.
 pando-a: Eixancat-ada; que té les cames molt separades. Garrell-a.
 pansit-ida: Aixafat-ada, molt debilitat-ada.
 pantaix: Alenada dificultosa.
 pantaixar: Bleixar. Alenar amb dificultat i descompassadament.
 paps (o papots, o paperotes): Galteres. Inflamació del paròtide.
 parada (o aturada): Acció i efecte d'aturar, de suspendre el moviment o l'activitat; p. e. *parada digestiva, parada respiratòria.* parada (o enfit): Empatxament.
 paralís: *f.* Hemiplexia.
 part, anar de: *loc. verb.* Estar a punt per a parir.
 patatús: *m.* Accident sobtat que priva de l'acció, dels sentits, del moviment.
 passa (o passe): Epidèmia de certa durada, localitzada en un lloc.
 passa còlica: Mal de ventre amb diarrea.
 passia: Passa.
 pedra: Càlcul que es fa als renyons, bufeta, fetge o altres òrgans.
 pegar bé, pegar malament: *loc. verb.* Produir bon o mal efecte.
 pelat: *n.* Ferida superficial.
 pell, fer la: *loc. verb.* Morir-se. tenir la pell als ossos: Estar excessivament prim-a.
 pellastre: Padrastr, repeló.
 pellofora: Busca a l'ull.
 perbocar: Vomitar.
 perperir: Morir sobtadament.
 petar: Tirar-se pets.
 peus d'apòstol (o peus de fas): Peus molt grossos. peus de pinya: Peus deformats, irregulars, torçuts. peus plans: Els que tenen la planta excessivament plana, sense la concavitat normal. girar (o trabucar) un peu: Tòrcer-lo violentament.
 picada: Colp o ferida produït per un bec, fibló o instrument agut.
 picor: *f.* Molèstia que dóna una cosa que pica i que obliga a gratar-se.
 picorettes: Pessigolles.
 pigota: Malaltia infecciosa caracteritzada per febra i per l'erupció de pústules a la pell i a les mucoses, que en esclatar-se i caure la crostera solen deixar xicotetes cavitats inesborrables. Verola.
 pigota borda (o pigota cristallina o

pigota lloca: Varietat benigna de la pigota, en la qual les pústules són escasses i deixen pocs senyals. *cast. varicela*.

pigota negra: La classe més maligna de pigota.

pintat-ada: Que té uns pocs clotets a la cara com a seqüela d'haver passat la pigota.

pit carregat: Bronquitis.

plaga: Nafra, ferida.

pleura: *f.* Cadascuna de les dues membranes seroses que revesteixen les parets de la cavitat toràcica (*pleura parietal*) i els pulmons (*pleura visceral*). Pleuresia.

pleuresia (o pleuritis): Inflamació de la pleura.

poagre: *m.* Gota dels peus, inflamació que s'accentua principalment en el dit gros.

pòlio: *f.* Poliomièlitis.

poll verd: Tifus exantemàtic.

porcelanes: Escròfula.

porcell: Bombolla de sang quallada a les ungles o als dits a causa d'un colp.

prostrat-ada (o prostrat-ada): Privat-ada de les forces; decaigut-uda profundament. Que no es pot alçar del llit.

prendre mal: Fer-se mal, esp. per colp o caiguda.

provar: Fer millorar, p.e. un remei o una medecina.

prunyó (o prinyó): Inflor a la pell a causa del fred.

puident-a: Aplicat a mals i ferides, endanyat-ada, infectat-ada, amb mal aspecte.

pulmonia: Inflamació dels pulmons.

punxa: Molèstia, turment. Sentiment dolorós.

punxada: Ferida produïda amb una punxa, amb un objecte puntegut. Dolor viu i de curta durada. Injecció.

punxar: Ferir amb punxa. Administrar una injecció.

pus: *m.* Humor espès, opac, blanc groguenc, segregat en els processos inflamatoris dels teixits orgànics.

pus a l'orella: Otitis.

quall de sang: Coàgul de sang.

quallar-se la sang: Coagular-se la sang.

ràbies: Sang coagulada.

rampellada: *f.* Atac sobtat i transitori (sobretot d'un mal, d'una passa de malura).

ratat-ada: Aplicat a la pell, amb molts clotets de les ferides de la pigota.

recalcada: Lesió muscular. **curar de recalcada**: En la medicina màgica, curar amb les mans i oracions una lesió muscular.

recidiva: Repetició d'una malaltia al cap d'algun temps passat en completa salut.

refredat: *n.* constipat. **refredat-ada**: *adj.* Que pateix constipat.

repeló: Padrastra, a les ungles.

represa: *f.* Retenció de semen.

retiro: *cast.* Menopausa.

reuma: *f.* Fluxió d'humor en alguna part del cos. **reuma**: *m.* Reumatisme. **reumes**: *m. pl.* Síntomes d'una malaltia incipient, i esp. d'apoplexia.

rodament de cap: Vertigen.

ronc-a: Afònic-a, escanyat-ada.

ronya: Malaltia cutània contagiosa, comuna a l'home i a diferents animals caracteritzada per la formació de vesícules xicotetes, que fan molta picor, i causada per l'insecte *Sarcoptes scabiei*.

ronyós-osa: Que té ronya.

rosa: Malaltia febril i infecciosa, que ataca

sobretot els infants. Es caracteritza per l'expulsió de taques vermelles per tot el cos.

rot: Expulsió sobtada, i generalment sorollosa, de gasos de l'estómac per la boca.

rotar: Fer rots.

rovellat-ada: Desmollat-ada.

sà-ana: Bo-na de salut. **sà-ana com un peix**: Completament sà.

saburra: *f.* Brudetat de l'estómac o de la llengua.

saliva: Líquid segregat per les glàndules salivals. **saliva dejuna**: Saliva de persona o animal que no ha menjat res en tot el dia. En la medicina màgica, té virtuts guaridores.

salivar: Treure saliva. Segregar un excés de saliva.

sagnar. *intr.* Deixar anar sang. *tr.* Treure sang a algú obrint-li una vena, generalment per produir un efecte curatiu.

sanar. *tr.* Curar. *intr.* Recobrar la salut.

sang, fer(-se): Sagnar.

sang: *f.* Fluid corporal. **sang grossa**: Sang espessa per excés de colesterol o altres substàncies. **sang presa**: La sang coagulada, que no corre. **les sangs**: La sang menstrual.

singlot (o xinglot o xanglot): Moviment inspiratori espasmòdic.

sipel-la: Erisipela (mal agut: febra, inflamació difusa de la pell i de les glàndules mucoses).

sobrepant: Mort causada pel part.

sol al cap: Mal de cap produït per insolació.

treure el sol del cap: *loc. verb.* En la medicina màgi-ca, curar -lo.

solitari: *m.* Cuc solitari; tènica.

solt-a, anar: Patir de diarrea.

somordo-a: Aplicat als mals, no gaire intens-a però constant, insidiós-osa.

sord-a: Que no hi sent. Mancat-ada del sentit de l'oïda.

sordmut-uda: Privat-ada de la parla i de l'oïda.

sucres, tenir (o tenir sucres a la sang): Diabetis.

tall: Ferida produïda per algun objecte tallant.

tallar(-se): Clevillar(-se) la pell per efecte del fred, especialment, a la de les mans i a la de la boca.

tapoló (o topoló, o tossoló, o cotoló, o tupot, o tupot, o tussot...): Colp al cap.

tel a l'ull: Cataractes.

tifols (o tifolis): Tífus.

tífus: *m.* Febres tifoïdees.

tinya: Afecció contagiosa de la pell, produïda per un paràsit vegetal que viu a l'arrel del pèl i provoca inflamació al voltant d'aquest i la caiguda de tots els pèls atacats.

tisi (o tisis): *f.* Malaltia en què hi ha consumpció d'un teixit; esp. tuberculosi pulmonar.

tísic-a: Paralitzat-ada; mancat-ada de l'ús o moviment del cos o d'algun membre.

tora: Endormiscament causat per digestió costosa. **Agafar-li tora** a algú.

torba: Torbació, confusió. Rodament de cap.

torçor: Entortolligament.

tornar els ossos al lloc: Refer-se d'una malaltia o d'una indisposició.

tort-a: Borni-òrnia, mancat-ada d'un ull.

tos: *f.* Expiració violenta. **tos seca (o tos de ca, o tos de gos)**: La que té un so sec, sense ressonància. **tos de vidre**: La que és molt seca. **tos de gat**: Tos de so dèbil i

esquerdat. **tos ferina (o tos mala)**: Malaltia infecciosa aguda que es caracteritza per accessos de tos repetits a intervals més o menys llargs i acompanyats de fenòmens convulsius i asfíctics.

tossada (o tossalada): Colp al tòc. **Bac**.

trau: Incisió profunda feta al cos per ferida d'instrument agut, per colp violent.

treure-ho: Superar una malaltia.

tremoló: *m.* Calfred, esgarripança.

trencament: Hèrnia.

trencar(-se): Fracturar(-se). **Herniar(-se)**.

trencat-ada: Cruixit-ida, molt cansat-ada.

cames trencades: Cruiximent als músculs de les cames.

triat-ada: Malfet-a, destemplet-ada.

trinxet (o trenxet, o trinxo): Tall o esquinç a la pell o al cap.

turma: Tumor, bony o inflor.

ull: Òrgan de la visió. **ull cosit**: L'ull tancat i que no s'obri fàcilment perquè les parpelles estan aglutinades. **ull de pèsol**: Taca a la retina de l'ull, que impedeix la visió. **ull de poll**: Durícia redona al peu. **ull de vellut (o ull de bou o ull blec)**: Ull ennegrit per efecte d'un colp violent. **ull gos (o ull engossit)**: Presbícia. Vista cansada. **ull pixat (o ull de pixota)**: Ull vermell i escaldat. **ull terrós**: Ull poc lubricat. **ulls molls (o ulls tendres)**: Els que llagrimegen sovint.

unglera (o unglor): Carnot que es fa a l'arrel d'una unglia. Ferida que fa l'unglia quan creixent defectuosament penetra la carn.

unflar: Inflar.

unflor: *f.* Tumefacció.

variça: Vena, generalment d'una cama, dilatada per acumulació de la sang.

variur: *f.* Variça.

vedat: *m.* Glotis extrem superior de la larinx. **Anar-se'n pel vedat**, el menjar.

ventre, fer de (o anar de ventre, o donar de ventre, o buidar el ventre): Defecar.

girar el ventre: fer oi, produir ganas de vomitar. Cagar.

vérbol (o bérbol): *m.* Malaltia de la pell: es fa rasposa i fa picor, i en gratar-se es resol en polsim.

verdanc: *m.* Senyal produïda en la carn per l'extravasació de la sang a causa d'un colp; blau. Bony que es produeix en el coll, l'origen del qual s'atribueix a un mal gest o a refredament.

verdesca: Verdanc, blau.

verola: Pigota.

vertigen: *m.* Sensació de mobilitat dels objectes que ens volten, i d'inseguretat de l'equilibri, amb tendència a caure.

vessadura: Hemorràgia interna.

vista: Facultat de veure. **vista cansada**: Defecte consistent a veure millor les coses llunyanes que les pròximes. **vista curta**: Defecte físic que consisteix a no veure bé les coses llunyanes. **tenir la vista girada**: Mirar a la torta.

xacra: Mal físic adquirit com a conseqüència d'una malaltia o de la vellesa.

xacrós-osa: Que té xacres.

xarampió: *m.* Malaltia febril contagiosa amb símptomes catarrals seguits de l'aparició de taquetes vermelles; pallola.

xinglot (o xanglot): Singlot.

xipel-la: Erisipela gangrenosa.

xirlo: Trinxet.

xorc-a: Estèril; eixorc-a.

